

6

לברך, ולא מהני מה שממילא הותר לענין אחר כדי שיברך עליו, וטעמא דמלתא נראה דהיינו משום דערוב תבשילין לא חשיב בגדר מצוה, והברכה היא רק על מה שהעירוב מועיל לו להתירו בעשיית מלאכה, ולכן אם אין בדעתו לעשות מלאכה אין מקום לברכה, וכיון שכן מוכח דבכל מקום שהדבר בא להתיר צריך דוקא כוונה להדיא כדי שיוכל לברך, ולא סגי במה שניתר מאליו.

ומיהו בעיקר תמיהת החכ"צ דלעיל על המחבר שכתב לברך על הדלקת נר חנוכה בביהכנ"ס אף שאינו אלא מנהג, יש לומר דלא נחלקו הפוסקים בברכה על המנהג אלא במקום שכל עיקר המצוה הוא רק ממנהגא, וכמו הלל בר"ח או ברכה על קריאת מגילת רות וקהלת שכל ענין קריאתם הוא מצד המנהג, משא"כ בנר חנוכה שהרי כל אדם מחויב בהדלקת נר חנוכה בביתו בשמונה ימים אלו ולברך עליו, אלא שהנהיגו להדליק גם בבית הכנסת משום פרסומי ניסא, וכאילו הרחיבו את פרסום הנס מהבית גם לביהכנ"ס, ככה"ג לכו"ע מברכין עליו, וכעין מה שנהגו לקדש קידוש של שבת בביהכנ"ס גם כשאין אורחים, ואינו דומה לחביטת ערבה שחיובו הוא רק במקדש, וכל ישראל אינם מחויבים בזה כלל, ולכן בגבולין הוי רק מנהג שאין מברכים עליו (ועי' תוס' רי"ד סוכה מ"ד ע"ב).

ג) וכעין זה נראה ליישב דברי הב"י בסי' תרע"ד בשם ארחות חיים (הובא במג"א ריש סי' תרע"ו) אם שכח והדליק בליל ד' רק ג' נרות יחזור וידליק הנוסף ולא יברך כי הברכה שעשה בתחילה על חיוב כל הנרות עשהו, וכתב המג"א סי' תרנ"א ס"ק כ"ה, וכ"כ באליה רבה תרע"ב סק"ז ובשו"ת רעק"א תנינא סי' י"ג, דמלשון הא"ח משמע דרק מפני שדעתו מתחילה על כל הנרות אבל אם לא היה דעתו על כך ששכח שלא יהיה לו יותר ואח"כ נודמנו לו עוד נרות חוזר ומברך. ובמחצית השקל תרע"ו שם ובפמ"ג שם תמהו בזה דהרי משהדליק נר האחד כבר קיים המצוה ועכשיו אינו מדליק רק בשביל ההידור ולמה מברך, והן אמנם אם שכח מתחילה לברך קודם שהדליק ונזכר עוד קודם שגמר להדליק הכל שפיר מברך רק על ההידור כמש"כ המשנ"ב תרע"ו סק"ד בשם הרעק"א הנ"ל ועי' רעק"א שם שהברכה חלה על כל המצוה ולא על ההידור בלבד, וכמו בלולב אם נזכר לפני הנענועים, אבל אם כבר בירך והדליק איך חוזר ומברך לאחר שעשה כבר את עיקר המצוה ואף אם כבתה אין זקוק לה.

ונראה דכיון שחכמים תיקנו בשביל פירסום הנס גם לפרסם ולעשות היכר למספר הימים, ולכן כמו שמברכים גם על מנהג בלבד מפני שרצו להרחיב את פירסום הנס כנ"ל, וגם מצינו באכסנאי שמדליקין עליו בביתו דמבואר בתרע"ז ס"ג ברמ"א שרשאי להחמיר ולהדליק בפני עצמו בברכה, והוא משום פרסום הנס

וכמו שביארנו לעיל (בריש הסי' או"ק ג) ה"ה דיכול לברך על הנר הנוסף כיון דיש לו חשיבות מצד פרסום הנס. וכן מדויק קצת מלשון השו"ע בסי' תרע"א ס"ב שכתב בזה"ל, כמה נרות מדליק בלילה הראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה. ויש לדייק למה לא זכר את החילוק שבין נר הראשון שהוא עיקר המצוה לבין הנרות הנוספים בימים האחרים שהוא רק מצד המהדרין ומדינא יוצא בנר אחד בכל לילה ולילה, וכבר הרגיש בזה הפרמ"ג שם, ולדברינו יש לומר דהשו"ע בא לרמז שגם המנהג וההידור הוא אצלנו כחובה אשר גם מברכים עליה, משום פירסומי ניסא.

ד

ברכת המצוות וברכת נר חנוכה בשליחות

א) קיימא לן שבמצוה הנעשית ע"י שליח השליח מברך, כמו בשחיטה ומזוזה ומעקה וכדומה וכמבואר ברמב"ם פי"א מברכות ה"ג. ומשמע דהמשלח אינו יכול לברך, (עי' מחנ"א הל' שלוחין סי' י"א בשם הכנה"ג), ואפי' בהפרשת תרומה וחלה שהשליח מפריש רק מכח בעה"ב אפ"ה אין בעל הכרי מברך אלא השליח, וגם כשעומד בעה"ב אצלו בשעת עשיית המצוה אין המשלח מברך, (עי' שו"ת כתב סופר יו"ד סי' ק"נ שדייק כן מדברי תרומת הדשן סי' ק"מ המובא בב"י או"ח סי' תקפ"ה). וטעם הדבר נלענ"ד דכמו שכ' הב"י (סי' תל"ב) דלפיכך מברכין על ביעור חמץ ולא על בטול מפני שביטול בלב סגי ולא תיקנו חכמים ברכה אלא על מעשה או דיבור, כמו כן נמי אין המשלח מברך כיון שאינו עושה כלום, ולפיכך אם הוא עושה מקצת שפיר יכול לברך כמו בבדיקת חמץ שמתחיל לבדוק ומברך ומבקש מאחרים לגמור.

והנה כתב המג"א בסי' תל"ב סק"ו שאם הבעה"ב אינו בודק רק מצוה לאחר לבדוק אותו אחר מברך, ובמשנ"ב שם סק"י כתב הטעם דהוי כשלוחו גם לענין הברכה עי"ש. וצ"ע דמה שייך שליחות על הברכה דהרי יש לו רק כח להוציא אבל לא שליחות, ותו דא"כ אדרבה מצוה בו יותר משלוחו. אלא דמ"מ נראה דמטעם שליחות הוא, דבאמת צ"ע איך מברך השליח וצונו על ביעור חמץ או לקבוע מזוזה הרי אין זה בית שלו ואינו מצווה כלל, וכבר הקשה כן המג"א בהלכות פסח שם. ולמדתי מדבריו שם וכן ממש"כ בסי' קס"ז סק"מ, דכמ"ש הר"ן בראש השנה כ"ט ע"א דלפיכך אף מי שכבר יצא מוציא מפני שהוא ערב וחשיב כאילו הוא עצמו עושה עתה מצוה "דכיון שלא יצא חבירו כמו שלא יצא הוא דמי", ואם חבירו צריך לתקוע ה"ז כאילו הוא עצמו לא תקע, וה"נ כאן כיון שבעה"ב צריך לבדוק חמץ כל שאינו בודק הרי כל אחד ערב עבורו, אלא שלא תקנו חכמים ברכה אא"כ השליח עושה ממש את המצוה בעבורו, דהיינו שעשאו שליח וחשיב כמותו ממש וגם